

Skogssällskapet

Skogsvärden

NR 1/2021 ÅRGÅNG 51

EN TIDNING FRÅN SKOGSSÄLLSKAPET OM SKOG, FASTIGHETER OCH EKONOMI

Certifiera mera?

Allt du behöver veta om vad det innebär att sätta
en FSC®- eller PEFC-stämpel på din skog.

Calle Nordqvist
Vd Skogssällskapet

Certifierat = hållbart?

DE SENASTE MÅNADERNAS debatt visar tydligt hur olika uppfattningar det finns om dagens skogsbruk. DN har i en artikelserie granskat skogsbruket och dagens certifieringssystem, och ger en bild av att det inte fungerar. Miljörörelsen har samtidigt lanserat flera kampanjer, där filmen More of everything sprider en kraftigt vinklad bild av verkligheten och kräver en total omställning av det svenska skogsbruket.

Hur är då verkligheten, är svenska skogsbruket på fel väg och har certifieringen spelat ut sin roll? På Skogssällskapet är vi trygga i förvissningen om att skogen ska brukas långsiktigt och hållbart så att den ger nyttiga produkter till samhället – i balans med biologisk mångfald och flera andra värden. Skogsbruk är en långsiktig strävan och de flesta vill lämna över en bättre och mer välskött skog till kommande generationer. Vi som brukar skogen måste också vara ödmjuka inför att det kommer ny forskning och nya metoder, som hjälper oss att sköta skogen på ett bättre sätt. Vi måste ha inställningen att saker går att göra lite bättre i morgon. Det är också det som är grundtanken med certifieringen – att hela tiden skapa utveckling.

Temat för det här numret är certifiering. Skogsbrukscertifieringarna FSC® och PEFC har fått sin beskärda del kritik i den stormiga debatten. Man kan dock snabbt konstatera att det är dessa system för oberoende kontroll och uppföljning som vi har att tillgå i dag, och för dig som skogsägare är det en stämpel som visar att ditt skogsbruk är hållbart enligt de kriterier som certifieringssystemen satt upp. Och det har lagts ner stor möda på dessa kriterier, både i Sverige och globalt. Certifieringen är också ett hjälpmedel för att löpande förbättra skogsbruket på fastigheten.

ÄR DET DÅ bara certifierade skogar som är hållbara? Självklart inte. Det finns gott om skogsägare som valt att inte certifiera sin skog, men som har minst lika hög ambitionsnivå ändå. Men en viktig aspekt av certifieringen är transparens. Att vi visar upp för omvärlden och samhället vad vi gör och hur vi utvecklar skogsbruket, och att vi löpande blir reviderade. Att våga visa upp det skogsbruk vi bedriver på ett öppet sätt är viktigt för vår trovärdighet. Och varför skulle vi inte det, vi ska ju vara stolta över de fina skogar vi utvecklar tillsammans!

Ett viktigt argument för att certifiera sig ska vara att det är lönsamt för skogsägaren. I dag finns det pristillägg på certifierat virke, men dessa varierar stort över landet. Efterfrågan på certifierat virke ökar hela tiden, och här borde marknaden ge dig som skogsägare en tydligare signal genom högre pristillägg.

Skogssällskapet har nyligen gått ut med vilka forskningsprojekt som får anslag från oss i årets utlysning. Som allmännyttig stiftelse går vår avkastning tillbaka till kunskapsutveckling. Det behövs mer forskning, men också en större öppenhet för nya idéer om vi ska nå en hållbar utveckling. För jag tycker att vi ska prata om hållbar utveckling i skogen, istället för ett hållbart skogsbruk. Då visar vi att vi är på väg någonstans, och att vi inte är färdiga än. 🌱

Skogssällskapet

Skogsvärden är en tidning från Skogssällskapet om skog, naturvård, marknad, fastigheter och ekonomi. Den ges ut fyra gånger per år.

Årgång 51, vår 2021.
ISSN 1650-7444

ANSVARIG UTGIVARE

Calle Nordqvist: 031-335 66 32
calle.nordqvist@skogssallskapet.se

PRODUKTION

Oh My! ohmy.co

REDAKTÖR

Malin Letser:

redaktionen@skogssallskapet.se

ART DIRECTOR

Fanny Cederlund

OMSLAGSBILD

Felicia Yllenius

REDAKTIONSRÅD

Staffan Mattsson

Karin Fällman Lillqvist

Ulrika Lagerlöf

TRYCK

Gävle Offset AB

ADRESSÄNDRING ELLER AVREGISTRERING

skogssallskapet.se/adressandring,

skogssallskapet.se/avregistrering

Eller hör av dig till Ulrika Lagerlöf:

018-50 05 02

ulrika.lagerlof@skogssallskapet.se

Stiftelsen Skogssällskapet

Box 11374

404 28 Göteborg

Tel 0771-22 00 44

Omslagsfotot och bilderna i temat är skapade av vår fotograf Felicia med papper från en av Sveriges största hobbyaffärer. Tanken var att pappret skulle vara certifierat, men varken personal eller kundtjänst visste varifrån pappret kom – något som visar hur knepigt det kan vara för konsumenten att ha koll på vad det är man köper. Läs mer om vad du som konsument kan göra på sidan 21! FOTO: FELICIA YLLENIUS

Nr 1.21

04-05. AKTUELLT

Skogsutredningen är ute på remiss, en film om aspen har vunnit pris och kostnadsfria workshops för skogsägare arrangeras i Skåne. Vi ger dig det senaste från skogssfären.

07-23. TEMA: UTMÄRKT SKOG!

Vad innebär det att sätta en FSC- eller PEFC-stämpel på sin skog, och är märkningen verkligen en garanti för att skogen brukas hållbart? Vi utreder kraven och nyttan med att certifiera skog – både i Sverige och internationellt.

24. VIRKESKRÖNIKA

Pontus Larsson, produktions- och virkeschef på Skogssällskapet, blickar framåt mot ett ljus men osäkert 2021.

25. FORSKNING

Forskaren Karin Ågren på Skogforsk berättar om sin forskning kring livscykelanalyser av skogens produkter.

26-27. SKOGSÄGARSKOLAN

Våren är i antågande, en perfekt tidpunkt för att anlägga en faunaled! Mats Jonsell, entomolog vid SLU, guidar dig.

”Genom att certifiera sig hjälper skogsägare sina affärspartner, till exempel sågverk, att bli mer konkurrenskraftiga.”

Ulf Johansson, Ikea.

FOTO: © INTER IKEA SYSTEMS B.V. 2021

Aktuellt

REDAKTÖR: Malin Letser NYHETSTIPS? Mejla redaktionen@skogssallskapet.se

Film om aspen en av vinnarna i Publishingpriset

”ASPEN – POPULUS TREMULA” blev 2020 års vinnare i Publishingpriset i kategorin ”Utbildnings- och instruktionsfilmer”. Filmen, som Skogssällskapet har varit med och finansierat, är en interaktiv film om ett av våra viktigaste naturvårds-träd – aspen.

I filmen berättar insektsexperten Bengt Ehnström om trädets unika insektsfauna och forskarna Lena Gustafsson och Jan Weslien förklarar varför och hur vi ska vårda aspen. Tittaren kan dessutom stoppa filmen och klicka sig vidare till fördjupande filmklipp och texter.

Juryns motivering löd: ”För bra ljudmix, vackert filmfoto och nyskapande interaktivitet”.

”Aspen - Populus tremula” är producerad på uppdrag av Skogforsk och Sveriges lantbruksuniversitet.

Filmen finns att se på www.skogskunskap.se.

Nyheter från skogsfären 4

Skogsutredningen ute på remiss

DET VAR I NOVEMBER förra året som den stora skogsutredningen presenterades i sin helhet. Resultatet bestod av 1 250 sidor och drygt 50 olika förslag som enligt utredaren ska bidra till stärkt äganderätt och att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden samtidigt som man bidrar till en växande bioekonomi. Utredningen har sedan dess legat på regeringens bord, fram till den femte februari i år då den gick ut på remiss till berörda myndigheter, organisationer, kommuner och andra intressenter. Skogssällskapet är en av remissinstanserna.

– Det har varit en lång process och många olika viljor inblandade, självklart ska vi nu ta vår chans att få lämna våra synpunkter på denna skogsutredning, säger Karin Fällman, hållbarhetschef på Skogssällskapet.

Remissvaren ska ha kommit in till Miljödepartementet senast den 30 april i år.

Skogsägare får chansen att lära känna sin skog bättre. FOTO: CHRISTIAN GUSTAVSSON

Regionmuseet Skåne arrangerar workshops för skogsägare

VILL DU LÄRA känna din skogsfastighet bättre? Under våren arrangerar Regionmuseet Skåne tre kostnadsfria workshops. Träffarna sker under mars, april och maj och målgruppen är skogsägare i Skåne. De två första är digitala och den tredje är planerad att hållas utomhus. Fokus ligger på historiska kartor, skogsbrynet och växterna som går att hitta vid skogens gömda boplatser. Anmälan sker via Regionmuseet Skåne.

DATUM FÖR REGIONMUSEETS KURSER:

- > Historiska kartor med skogsfokus: 19 mars
- > Skogsbrynet – ett rikt mellanrum: 28 april
- > Växter vid skogens glömda boplatser: 25 maj

9
mars

BESLUT OM ANSLAG
Se vilka projekt som fick anslag i Skogssällskapets utlysning på www.skogssallskapet.se.

30
mars

FRUKOSTSEMINARIUM
Frukostseminarium online om skogs- bilvägar. Läs mer och anmäl dig på skogssallskapet.se/evenemang.

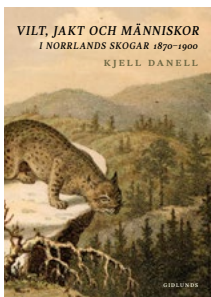
22
juni

FRUKOSTSEMINARIUM
Frukostseminarium online om generations- skifte.

3 frågor till ...

... Kjell Danell, författare bakom boken "Vilt, jakt och människor i Norrlands skogar 1870–1900".

Text: Therese Johansson

”Jag såg det som en plikt att låta allmänheten få tillgång till de här tidsdokumenten”

KJELL DANELL, PROFESSOR emeritus i vilteologi vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå, har dykt ner i arkiven och samlat dagbokslänkande handlingar och tidigare publicerade bilder om livet i de norrländska skogarna under en dynamisk tid. Resultatet blev boken "Vilt, jakt och människor i Norrlands skogar 1870–1900".

Varför har du skrivit den här boken?

– Jag upptäckte, lite av en slump, att Riksarkivet satt på ovärderligt material om livet i Norrlands skogar under en ovanligt turbulent tid då nya lagar och regler kring jakt, vilt och äganderätt trädde i kraft – men som ingen tidigare studerat närmare. Med kunskap om historien kan vi bättre förstå vår samtid brukar det ju heta, och det stämmer ofta. Därför såg jag det som en plikt att låta allmänheten få tillgång till de här tidsdokumenten. Det är också en hyllning till nordligaste Sverige och de människor som genom oändliga arbetsinsatser överlevde de långa vintrarna och utvecklade sina små hemman.

Vad är det som gör denna tidsperiod så intressant?

– Det hände otroligt mycket i samhället under den här tiden, inte minst vad gäller statlig organisation och utvecklingen av

skogsnäringen i Norrland. Jag har gått igenom ungefär tusen handskrivna årsrapporter, ganska lika dagböcker i sin form, nedtecknade av norrländska jägmästare som beskriver hur statens ökande anspråk på skogarna förändrade spelplanen för folket i bygderna. Inskränkningen i nyttjanderätten under en tid av nödår, då man kunde bli bötfälld eller satt i fängelse för att ha skjutit en älg för att inte svälta, ledde till infekterade konflikter och ett myndighetsförakt som till viss del lever kvar än idag.

Mats Nylinder.

Vilka insikter har du fått i arbetet med boken?

– Jag har tagit del av skrifter från ett 30-tal geografiska områden som skildrar människornas upplevelser. Den största insikten jag har fått är att lagar och förordningar måste stå i samklang med verkligheten. Inskränkningen i nyttjanderätten borde inte ha skett under en tid då människor svält som mest. Man borde ha avvaktat. När folk fortsatte att betrakta skogen som sina jaktmarker – och inte statens – sattes mer bevakning och hårdare straff in. Det skapade stora klyftor som har slående paralleller till dagens konflikt mellan stad och land.

FSC drar in certifikat

ETT FLERTAL FÖRETAG har fått sina spårbarhetscertifikat indragna och har samtidigt blockerats från möjlighet att göra en ny ansökan inom överskådlig tid, det meddelade FSC på sin hemsida i februari. Bakgrunden

till de indragna certifikaten är att företagen i fråga har gjort påståenden om FSC-certifierade volymer som sedan inte har kunnat styrkas. Samma sak har inträffat vid tidigare tillfällen vilket då ledde till att företagen fick

sina certifikat indragna. De nya bedragerierna har sedan skett under nya certifikat. Företag som fått sina certifikat avslutade blir automatiskt uteslutna ur FSC:s system och får inte längre sälja FSC-produkter.

ÄLSKA SKOGEN

Gödsla för klimatet

Vill du också bidra till att minska våra utsläpp av koldioxid? Forskning visar att skogsgödslning i rätt bestånd gör stor nytta för klimatet. Vid gödslning tillförs mer kväve vilket gör att skogen växer snabbare. Det i sin tur innebär att mer koldioxid tas upp av träden och mer kol binds i träd och mark. Den ökade volymen trä kan dessutom användas inom energi- och byggsektorn för att minska användningen av fossila bränslen.

Vill du veta mer? Besök sg-systemet.com eller kontakta oss på 0418-76500.

VI ÄLSKAR OCKSÅ SKOGEN.

SG-systemet

sg-systemet.com

Tema:

Utmärkt skog!

Tema: Certifiering 7

Alla pratar om ansvarsfullt skogsbruk just nu och i Sverige är ungefär två tredjedelar av skogen certifierad. Men vad innebär det egentligen att sätta en FSC- eller PEFC-stämpel på sitt virke, och kan en märkning verkligen garantera att en skog brukas hållbart? På följande sidor reder vi ut bakgrunden, kraven och nyttan med att certifiera skog – både i Sverige och internationellt.

Så funkar skogens

Att konsumera hållbart blir alltmer kutym, både som privatperson och som företag – men det kan vara svårt att veta vad olika miljösymboler och stämplor står för. Därför har vi dykt ner i skogens egna märkningar: FSC och PEFC. Vad innebär det att köpa en certifierad skogsprodukt – och hur ser marknaden ut för certifierat virke?

Text: Therese Johansson **Foto:** Felicia Yllenius

SKOGSCERTIFIERING INNEBÄR ATT markägaren frivilligt ställer upp på att följa certifieringssystemets riktlinjer om hur skogen ska skötas med hänsyn till exempelvis miljö och arbetsvillkor. Efterlevnaden kontrolleras av opartiska certifieringsorgan, och en viktig del av certifieringen är att skogsprodukterna ska kunna spåras bakåt i kedjan, så att konsumenter och företag kan välja varor som är producerade enligt riktlinjerna.

FSC (Forest Stewardship Council®) och PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) är de två ledande systemen i världen för certifiering av skog och skogsprodukter. Båda granskar och ställer krav på skogsskötseln med hänsyn till miljö, ekonomi och sociala aspekter. Men vad innebär det egentligen att köpa en certifierad skogsprodukt?

– Du får ett kvitto på att den här produkten kommer från skogar som är skötta på ett ansvarsfullt sätt när det gäller bland annat biologisk mångfald, hänsyn

till ursprungsbefolkning, respekt för allemansrätten, fornlämnningar och kulturminnen samt skogsarbetarens villkor och rättigheter. Genom att välja en FSC- eller PEFC-märkt produkt visar du att du bryr dig om hur skogen brukas – både med tanke på människor och miljö, säger Karin Fällman Lillqvist, hållbarhetschef på Skogssällskapet.

Går längre än vad lagen kräver

Certifieringskraven går längre än vad skogsvårdslagen kräver, inte minst när det gäller miljöhänsyn. Standarderna ställer höga krav och skogsägaren behöver förhålla sig till en rad principer inom certifieringssystemet, berättar Karin Fällman Lillqvist.

– Certifierade skogsägare avsätter minst fem procent av den produktiva marken för naturvård, och före avverkning och andra skogliga åtgärder görs alltid en naturvärdesbedömning. Finns det till exempel nyckelbiotoper på fastigheten? Var och hur ska evighetsträd,

egna märkningar

kantzoner mot vatten eller äldre död ved lämnas? Skogsägaren måste helt enkelt ta ett helhetsgrepp på sin fastighet. Att kraven efterföljs kontrolleras dessutom regelbundet, så man kan som konsument vara trygg med att den märkta produkten kommer från ett ansvarsfullt skogsbruk.

MAN PRATAR IBLAND lite slarvigt om miljöcertifiering, men certifiering enligt FSC och PEFC innebär även ett stort socialt ansvarstagande. Bland annat ska man ha dialog eller samråd med lokalbefolkning och lokala grupper som berörs av skogliga åtgärder, och man ska visa särskild hänsyn gentemot ursprungsbefolkningen – i Sveriges fall gentemot samerna. En markägare som FSC-certifierar sin skog inom renkötselområden förbinder sig att föra en fördjupad dialog om renbete på sin mark, säger Karin Fällman Lillqvist.

– Certifieringen går längre än lagen när det gäller rätten till renbete vilket betyder mycket för de renägande samerna. Det finns andra aspekter inom certifieringen som får en mer central roll i länder utanför Skandinavien, till exempel frågan om skogsarbeters villkor och rättigheter. I Sverige har vi stark lagstiftning och god lagefterlevnad kring detta, men genom att köpa certifierade produkter får man en garanti att även arbetare i länder med svagare lagstiftning har trygga anställningsvillkor, skäliga löner, rätt kompetens och utbildning och lika rättigheter oavsett kön, med mera.

Tre huvudprinciper för certifierad skog

> NATUREN I FOKUS

Certifierade produkter kommer från ett uthålligt skogsbruk som värnar om och gynnar skogens miljövärden. Man tar hänsyn till flora, fauna, mark och vatten – och utvalda områden avsätts helt för miljöändamål. Kraven för miljöhänsyn överstiger skogsvårdslagstiftningens minimikrav.

> EKONOMISKT LIVSKRAFTIGT

Skogen sköts på ett ekonomiskt hållbart sätt. Det innebär att skogen och skogsmarken utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsmarkens långsiktiga produktionsförmåga tas tillvara och förvaltas vid skogsbruksåtgärder och tillförlitliga förnyingsmetoder används. Skogsägaren följer en certifieringsanpassad skogsbruksplan som uppdateras regelbundet.

> SOCIAL HÄNSYN

Den skogliga verksamheten bedrivs så att gällande lagar, svenska kollektivavtal och praxis på arbetsmarknaden efterlevs. Alla aktörer har rätt kompetens för det arbete som utförs och arbetsmiljön är säker och hälsosam. Social och kulturell hänsyn tas, särskilt mot ursprungsbefolkning, och dialog eller samråd sker med människor som berörs av skogliga åtgärder. Allemansrätten och möjligheter till rekreation främjas.

Ekonomiskt perspektiv

Staffan Mattsson är certifieringsansvarig på Skogs-sällskapet. Han menar att även den ekonomiska aspekten av skogscertifiering är viktig ur ett konsumentperspektiv.

– Att skogen och skogsmarken nyttjas effektivt så att den ger en uthålligt god avkastning är viktigt för skogens framtid och tillväxt. När du köper certifierade produkter får du en garanti för att skogens resurser används på ett ansvarsfullt sätt. Det kan till exempel handla om återväxt och plantering, att skogsägaren följer en grön skogsbruksplan som uppdateras regelbundet, att det finns en bra produktionsnivå och att virket som tas ut kommer till största möjliga nytta.

Han menar att det finns en stor efterfrågan på certifierat virke inom skogsindustrin, men att trycket från slutkonsumenter inte märks lika tydligt.

– I Sverige ser vi än så länge inte så stor efterfrågan från slutkunden. Folk i allmänhet går inte till brädgården och frågar efter certifierade plankor. Däremot använder stora globala företag som Ikea och Tetra Pak nästan uteslutande FSC- och/eller PEFC-certifierad råvara i sina produkter och det visar att det finns en stark marknad för detta globalt, säger Staffan Mattsson.

Staffan Mattsson.

Växande marknad för certifierat trä

Marknaden för certifierade skogsprodukter växer i takt med att miljömedvetandet ökar. Idag finns certifierade trä- och pappersprodukter att köpa både i Sverige och i många andra länder. Staffan Mattsson tror att marknaden kommer att fortsätta växa på hemmaplan.

– Sägverken och massabruken kommer att fortsätta efterfråga certifierat virke, men det återstår att se hur incitamenten för skogsägarna kommer att se ut framöver. Prisbildningen på certifierat virke har historiskt sett skiljt sig mellan olika delar av landet. I södra delen av

Sverige har skogsägaren fått en premie för certifierat virke, medan det generellt sett inte har varit så långre norrut. Frågan är om vi kommer att få se mer av prispremier eller om det istället blir ett krav att allt virke som köps in ska vara certifierat, säger han och fortsätter:

– Här är också konsumenternas makt viktig. Genom att efterfråga certifierade produkter tar man ställning för att världens skogsresurser nyttjas ansvarsfullt och långsiktigt. Trycket från slutkunderna kommer att leda till att fler skogsägare vill certifiera sig – med fler märkta produkter på marknaden som följd. 🌱

55%

> Arealen FSC-certifierad skog i Sverige uppgår till drygt 13 miljoner hektar, vilket motsvarar 55 % av den produktiva skogsmarksarealen. Motsvarande siffra för PEFC är 16,5 miljon hektar (70 %). Samma skogsmark kan vara certifierad enligt både FSC och PEFC och arealerna är till stor del överlappande.

”Man måste förstå hur certifieringen är uppbyggd”

Karin Fällman Lillqvist, hållbarhetschef på Skogssällskapet, kommenterar Dagens Nyheters granskning av FSC-certifieringen.

I en granskning gjord av Dagens Nyheter kommer det fram att flera skogsbolag bryter mot certifieringskraven men trots det får behålla sin certifiering. Kan man lita på certifieringen?

– Ja, det kan man. En certifiering för ansvarsfullt skogsbruk väger samman miljöintressen, sociala intressen och ekonomiska intressen vilket har mynnat ut i en standard med ett stort antal regler som ska följas. Vid årliga revisioner kontrollerar oberoende, utbildade och ackrediterade revisorer att reglerna följs, detta via stickprov. Om en markägare inte korrigerar sina avvikelser, eller om avvikelserna upprepas, kan certifikat suspenderas eller avslutas.

Borde det inte vara hårdare påföljder om man bryter mot reglerna?

– Man måste förstå hur certifieringen är uppbyggd. FSC kräver inte felfrihet när det gäller att uppfylla principerna och kriterierna, utan det handlar om ständig utveckling. Om reglerna inte följs så utfärdas en avvikelse, vilket på engelska heter CAR, Corrective Action Requested. Som namnet antyder så handlar det om att man ska göra om och göra rätt. Kan man visa att man på ett systematiskt sätt åtgärdat felet och sett till att det inte upprepas stängs avvikelsen. Om revisorn däremot hittar samma fel igen kan man antingen få en allvarlig avvikelse eller få sitt certifikat suspenderat, och man måste då bevisa ännu tydligare hur man ska se till att det inte händer igen. Det vill ingen certifierad markägare råka ut för eftersom det innebär otroligt mycket jobb. ❖

”FSC kräver inte felfrihet när det gäller att uppfylla principerna och kriterierna, utan det handlar om ständig utveckling.”

Certifieringar och märkningar

> FSC

FSC är en internationell medlemsorganisation som arbetar för att världens skogar ska brukas ansvarsfullt. Bland medlemmarna finns stora miljöorganisationer som WWF och Birdlife, fackföreningar och människorättsorganisationer, tillverkande företag, skogsbolag och enskilda skogsägare. Det gemensamma målet är att utveckla skogsbruksmetoder som på bästa sätt tar hänsyn till miljö och sociala förhållanden.

> PEFC

PEFC är en internationell medlemsorganisation som grundades med syftet att även små skogsägare och företag skulle kunna utveckla och påvisa hållbart skogsbruk. Den första certifieringsstandarden började gälla år 2000. PEFC har sina rötter i familjeskogsbruket, men utöver enskilda skogsägare är de flesta större skogsbolag i Sverige anslutna. PEFC har globalt erkända hållbarhetskriterier anpassade till lokala förutsättningar som värnar om biologisk mångfald, klimat och ekosystem.

> SVANEN

Svanen är en nordisk miljömärkning. Skogsråvara ingår i många Svanenmärkta produkter, bland annat papper, möbler, hygienprodukter, kosmetiska produkter, byggskivor och hus. Råvaran får endast komma från hållbart brukade skogar som är lagligt avverkat. 70 procent av all träråvara i en Svanenmärkt produkt ska vara certifierad enligt FSC eller PEFC.

> BRA MILJÖVAL

Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens egen miljömärkning. Den ställer krav på att träråvaran som ingår i till exempel biokraft, biobränsle och fjärrvärme ska komma från FSC-certifierat skogsbruk.

> EU ECOLABEL

EU Ecolabel är EU:s officiella miljömärke. Certifieringen märker både varor och tjänster och granskas ur ett livscykelperspektiv – från råvara till avfall. Produkterna ska uppfylla miljö-, funktions- och kvalitetskrav. Golv av kork, bambu eller trä, möbler av massivt trä, mjukpapper och tryck- och kopieringspapper är exempel på produkter som kan ha Ecolabel-märket.

> RAINFOREST ALLIANCE

En internationell märkning av livsmedel som syns på till exempel kaffe, bananer och choklad. Märkningens krav handlar bland annat om att främja biologisk mångfald, göra insatser för att skydda skogen och öka försörjningsmöjligheter och villkor för odlare i framför allt tropiska länder. Inom det sociala området ställs krav på exempelvis föreningsfrihet och organisationsrätt.

Storumans kommun certifierade sin skog:

”Vill bedriva ett hållbart skogsbruk”

Storumans kommun har certifierat sin skog och ser flera fördelar. Påminnelser om att ha samråd med samebyar och fastighetsägare, tydliga målsättningar och en proaktivitet i skogsbruket är några exempel.

Text: Elsa Sjögren

Skogslandskap i Storuman.
Bild från Storumans kommuns fotoarkiv.
FOTO: SIGNAR GUSTAFSSON

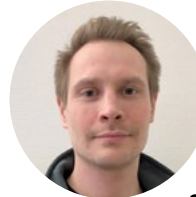

STORUMANS KOMMUN I Västerbotten äger drygt två tusen hektar skog. Innehavet sträcker sig från Gunnarn upp till Hemanan och är sedan 2002 certifierat enligt FSC. Anton Stenvall, upphandlare och kommunens skogsansvariga, berättar att bakgrunden till certifieringen är att kommunen vill bedriva ett miljöpåpassat och samhällsnyttigt skogsbruk.

– Som kommun kan man visa upp ett hållbart skogsbruk och har en extern aktör som granskar och garanterar att man följer certifieringens föreskrifter. En FSC-certifiering innebär även att vi måste ha samråd med samerna och om du avverkar skog i tätorterna ska du ha samråd med berörda fastighetsägare runt omkring. Det är dessutom lättare att sälja virke på marknaden när man är FSC-certifierad.

Vilka typer av frågor kan samråden med samerna handla om?

– Det kan till exempel handla om renskötsel. Vi har tidigare samrått objektsvis men från och med i år skickar vi den skogliga budgeten med alla årets planerade åtgärder till samebyn så att de kan komma

Anton Stenvall.

med synpunkter på vår planering och om den möter några hinder för deras verksamhet.

Finns det några utmaningar med certifieringen?

– Vi måste avsätta minst fem procent av den produktiva skogsmarken för naturvård, bland annat för att bevara biologisk mångfald och nyckelbiotoper. Det är en del man måste göra för att vara certifierad, men fördelarna överväger helt klart ”nackdelarna”. Om man vill bedriva ett hållbart skogsbruk är det bra att också visa upp det med en certifiering.

SEDAN STORUMANS KOMMUN certifierade sin skog 2002 har flera revisioner genomförts.

– Det är en ganska diger lista med dokumentation som ska göras tillgänglig när revisionerna kommer och man ska bland annat visa upp samrådsprotokoll med samebyar. Det har alltid gått bra och vi har inte stött på några större svårigheter, konstaterar Anton Stenvall.

ETT KRAV FÖR att bli certifierad är att man som skogsägare sätter mål för sitt skogsbruk. Storumans kommun har flera: ett miljöpåpassat skogsbruk, ett samhällsnyttigt skogsbruk, det ska vara ekonomiskt lönsamt, samt att man ska hålla sig till FSC:s principer och kriterier och visa hänsyn till kommunens fritidsanläggningar vid avverkning i tätorter.

Utöver arbetet med att vid certifieringen sätta av fem procent av den produktiva skogsmarken upplever Anton Stenvall ingen större förändring i det dagliga skogsbruket, det handlar mestadels om att hålla sig till FSC:s regler och att följa de mål man satt. Beslutet att certifiera sitt skogsinnehav innebär även att man ska ha en färsk, certifieringsanpassad skogsbruksplan som löpande ska hållas uppdaterad, vilket Anton Stenvall tycker är en fördel.

– Du blir proaktiv i ditt arbete och vet vad du kan göra i din skog. 🌲

Utökad dialog med rennäringen

Den nya standarden för FSC-certifierat skogsbruk i Sverige innebär ökade krav på samverkan mellan skogsbruket och renskötseln. För rennäringen handlar samverkan ytterst om att kunna säkerställa renens bete under vintern, då mark- och hänglavar är den viktigaste födan.

Text: Malin von Essen
Illustration: Felicia Yllenius

HÖSTEN 2020 BÖRjade den nya FSC-standarderna att gälla med utökade krav på samverkan mellan renskötseln och skogsbruket. Målet har varit att förbättra förutsättningarna för näringarnas samexistens och att stärka den samiska renskötselns inflytande och villkor.

Den för FSC nya samplaneringsprocessen innebär att parterna delar information med varandra och försöker förstå den andra partens behov. Skogsbrukaren presenterar sina planer på åtgärder och samebyn delar information om sitt markutnyttjande, till exempel genom att dela en renbruksplan.

– Det ger en översikt över vad som är på gång inom fem till sju år och skapar bättre utgångspunkt för dialog, berättar Jenny Wik Karlsson, verksamhetschef och förbundsjurist på Samernas Riksförbund och medlem i FSC Sveriges styrelse.

STEGEN I SAMPLANERINGSPROCESSEN bygger på en princip ur FN:s urfolksdeklaration (UNDRIP); Free, Prior and Informed Consent (FPIC) som på svenska

översätts till på förhand givet, fritt och upplyst samtycke. En viktig förändring som följer med FPIC är att rennäringen kan välja att inte lämna samtycke till en skogsbruksåtgärd.

Jenny Wik Karlsson.

– Om renskötseln bedömer att en åtgärd skulle omöjliggöra renskötsel har man rätt att inte ge sitt samtycke till avverkning. Det här menar vi är den största förändringen och den innebär att vi blir mer jämställda med skogsbruket.

OM SAMEBYN HÄVDAR att åtgärden – på det sätt den är tänkt att genomföras – omöjliggör renskötsel och skogsbruksföretaget inte är överens med samebyn ska en tvistlösningskommitté kopplas in. Henrik von Stedingk, skogs- och standardansvarig på FSC berättar att det pågår ett arbete där representanter från skogsbruket och renskötseln diskuterar hur man tillsammans ska genomföra samplaneringsprocessen och hur vissa begrepp i standarden skulle kunna tydliggöras.

– De första åren kommer att innebära ett lärande för bägge parter, säger han. 🍂

Ny standard för FSC

I OKTOBER 2020 började den nya FSC-standard för skogsbruk i Sverige att gälla. Certifierade skogsägare har från och med införandet tolv månader på sig att ställa om sitt skogsbruk. Här är fem viktiga förändringar:

- > **UTÖVER DE FEM PROCENT** produktiv skogsmark som ska avsättas för naturvårdsändamål ska ytterligare fem procent skötas med anpassade metoder för att bevara och utveckla naturvärden eller sociala värden. Anpassat brukande kan innebära ytterligare avsättningar för naturvård, förstärkt hänsyn, någon specifik naturvårdsåtgärd, kontinuitetsskogsbruk eller social hänsyn.
- > **RIKTLINJERNA FÖR SAMVERKAN** med dem som nyttjar skogen för andra syften än skogsbruk har utvecklats och blivit tydligare. Samverkan ska ge underlag för anpassningar av skogsbruket i områden som är viktiga för friluftsliv, rekreation och annan lokal verksamhet.
- > **REGLERNA FÖR ATT TRYGGA** arbetsmiljö och villkor för dem som arbetar i skogen har blivit tydligare och gäller inte bara för fast anställda utan också för säsongsarbetare och inhyrd arbetskraft.
- > **TYDLIGARE KRAV PÅ HÄNSYN** till hotade arter och lövträd i alla delar av skogsbrukscykeln har införts. Kraven för att motverka stora, kala avverkningsytor har vidareutvecklats.
- > **REGLERNA FÖR SAMVERKAN** med den samiska renskötseln har genomgått en stor förändring där man tittar på en längre tidshorisont utifrån både rennäringens och skogsbrukets planer.

Ny PEFC-standard för spårbarhet

EN SPÅRBARHETSCERTIFIERING ställer krav på att varje steg i produktionen ska kunna redovisa var virket kommer från och hur stor andel som är certifierad. Om icke-certifierat virke används får det inte komma från ”kontroversiella källor”. Definitionen av vad som är kontroversiella källor har utvidgats i den nya PEFC-standard i syfte att ytterligare minimera risken att virke anskaffas från ohållbart skogsbruk.

Enligt den nya standarden får företag inte köpa råvara från exempelvis:

- > Ekologiskt viktiga skogar som inte är identifierade eller skogar som är skyddade, bevarade eller undantagna.
- > Från företag som inte efterlever andan i ILO:s deklARATION om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet samt FN:s urfolksdeklARATION.
- > Från skogar där skogsförvaltning inte bidrar till att upprätthålla, bevara eller förbättra biologisk mångfald på landskaps-, ekosystem-, art- eller genetisk nivå.

3 frågor till ...

... Harald Josephson, skogsförvaltare på Skogssällskapet och den som förvaltar syskonen Anderssons fastighet i Applaryd.

Text: Therese Johansson

”Att vara certifierad ger en garanti och trovärdighet”

Vad innebär det att certifiera sig genom Skogssällskapet?

– Det innebär att skogsägaren förbinder sig att bedriva sitt skogsbruk på ett ansvarsfullt sätt i enlighet med kriterierna i respektive certifieringssystemets skogsbruksstandard. Vi på Skogssällskapet innehar ett gruppcertifikat vilket innebär att vi sköter certifieringsprocessen åt den enskilde skogsägaren och svarar gentemot våra certifierare att standarden följs.

Hur kan ett år som certifierad se ut?

– Initialt upprättar vi en skogsbruksplan om en sådan inte redan finns – en så kallad grön plan. Vi går igenom en checklista för att se att certifieringskriterierna uppfylls, till exempel att målen för skogsskötsel och naturvård efterlevs och att entreprenörer har rätt utbildning och avtal enligt kraven. Första året genomför vi en fältkontroll där vi tittar på nyligen genomförda åtgärder och jämför med befintlig skogsbruksplan. Checklistorna bockas av och om det är något som måste åtgärdas ser vi till att det blir gjort. Externa revisioner sker hos slumpmässigt utvalda markägare en gång om året, oftast på vårkanten, för att se hur certifieringen efterlevs på fastigheten. Generellt tar vi hand om allt det administrativa och all dokumentation för att göra det så enkelt som möjligt för kunderna.

Vilka är de viktigaste incitamenten för att certifiera sig?

– En certifiering bidrar till högre naturvärden och är en allt viktigare förutsättning för försäljning av virke då många sågverk idag efterfrågar certifierad råvara. Dessutom får man i stora delar av landet bättre betalt för certifierat virke. Hållbarhetsfrågan hamnar mer och mer i fokus i samhället och konsumenter efterfrågar i allt högre grad produkter från skogar som sköts hållbart och långsiktigt. Att vara certifierad ger en garanti och trovärdighet som gynnar både skogsägaren och skogsindustrin. 🌱

Boel Andersson Gäres dotter Hanna Hägg med maken Micke och barnen Viola, Linnéa och Rasmus älskar alla att vistas i blåbärrskogen.

FOTO: PRIVAT

Certifieringen hjälper dem att staka ut en hållbar riktning i skogsbruket

Drivkraften att stå upp för ett hållbart skogsbruk där ekologiska, sociala och ekonomiska värden går hand i hand gjorde certifieringen till ett naturligt val för syskonen Andersson. Med hjälp av FSC:s kriterier och stor lokal hänsyn styr de sin fastighet i en grön riktning med klimatet och kommande generationer i åtanke.

Text: Therese Johansson

BOEL ANDERSSON GÄRE äger tillsammans med sina syskon Lars och Mats Andersson en skogsfastighet på 300 hektar i Applaryd, norr om Orrefors i Småland. Här finns barrblandskog, timmerställningar av tall, blåbärrsmarker, hävdade betesmarker och många andra vackra platser för friluftsliv och umgänge. Att bruka skogen hållbart med hänsyn till biologisk mångfald och sociala och estetiska värden är viktigt för syskonen, och förra året certifierade de sin fastighet enligt både FSC och PEFC.

– Vi ärvde gården från vår morfar på 60-talet och försöker, liksom tidigare

generationer, att sköta marken med respekt för djur, natur och skogens skönhet. Här finns gott om ek, asp och lind som vi månar om, dels för att det gör skogen ljusare, mer varierad och intressant, och dels för att det gynnar djurlivet att ha mycket lövträd. I och med vårt intresse för naturvård kändes det helt naturligt att ta steget och certifiera vår fastighet – det är ju enligt de principerna vi alltid har skött vår skog, säger Boel Andersson Gäre.

NÅGOT SOM DE har tittat extra mycket på är hur de kan avsätta sin blåbärsskog till kontinuitetsskogsbruk istället för att avverka. Det här arbetet har gjorts i nära samarbete med Skogssällskapet och med FSC:s kriterier som vägledning.

– Vi har en fantastisk blåbärsskog på mellan sex och sju hektar som är avverkningsmogen, men vi vill inte hugga ner den. Här har vi varit mycket som barn och plockat blåbär, sedan tillsammans med våra barn och barnbarn. Den är viktig inte bara för oss, utan för folk i hela kommunen. Vi mötte en kvinna som berättade att hon åkt dit i 40 år för att plocka blåbär, det är häftigt! Tillsammans med Skogssällskapet har vi utarbetat en strategi för att bruka den delen av skogen hyggessfritt, säger Boel Andersson Gäre och fortsätter:

– I detta arbete har det varit viktigt att balansera ekonomiska och sociala värden, och där har vi fått bra hjälp av Skogssällskapet som löpande följer upp vår skogsbruksplan och ser till att den följer certifieringskraven. För oss som inte arbetar med skog på heltid är det ovärderligt att få professionell hjälp och rådgivning kring både små och stora frågor om vad certifieringen innebär för just vårt skogsbruk. Det känns väldigt tryggt att ha Skogssällskapet som partner.

ÄVEN OM SYSKONEN Andersson skött skogen som om den vore certifierad även innan kände de att det fanns flera fördelar med att ingå i en certifiering på riktigt, inte minst för att ta ställning och skapa opinion för ett hållbart och ansvarsfullt skogsbruk.

– Debatten om skogens roll i att klara klimatutmaningen är väldigt intressant, och för oss känns det viktigt att vara med och sätta fokus på de här frågorna. Dels individuellt genom att ta ansvar och leva upp till certifieringens krav, dels kollektivt genom att vara en del av Skogssällskapet

”Certifieringen måste göra skillnad, och det gör den om den sköts på rätt sätt. Här har alla ett ansvar att leva som man lär.”

Boel Andersson Gäre.

som ju jobbar aktivt med certifiering och kan skapa opinion kring dessa frågor.

BOEL ANDERSSON GÄRE tar upp kritiken mot FSC som blossat upp i samband med en granskning som visar att flera skogsbolag bryter mot certifieringskraven – men ändå får behålla sin certifiering.

– FSC är ett bra verktyg, men det är viktigt att det inte bara blir en symbolisk handling. Certifieringen måste göra skillnad, och det gör den om den sköts på rätt sätt. Här har alla ett ansvar att leva som man lär, både mindre skogsägare och framförallt de stora skogsbolagen som äger en stor del av Sveriges skogar och som därmed påverkar många människor.

BOEL ANDERSSON GÄRE menar att en certifiering gör att man får en tydligare riktning i skogsbruket – certifieringen blir något att luta sig mot och förhålla sig till i många vägval kring skogen.

– Vill man jobba för en hållbar utveckling i skogen kan man få stor vägledning

av certifieringens kriterier och riktlinjer. Man får en riktning i verksamheten och kan mer systematiskt jobba för att få till balansen mellan natur/klimat, biologisk mångfald, rekreation och ekonomi. Vår förhoppning är att fler ska vilja certifiera sig för att få till denna balans i stor skala. Det tror jag är viktigt inför framtiden – för individen, industrin, landet i stort och framförallt för kommande generationer.

Skulle du rekommendera andra skogsägare att certifiera sig?

– Ja, det skulle jag. Att certifiera sig är att ta ställning för en god balans mellan ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer i skogsbruket. Man sätter press på samhället och visar att ett hållbart brukande av skogen är viktigt för att klara framtidens hållbarhetsutmaningar. Certifieringen ger stöd och riktning i den dagliga skogsverksamheten – dessutom finns det ekonomiska incitament med till exempel högre ersättning för certifierat virke. 🌱

Boel Andersson Gäre i ängsladan vid en av fastighetens skogsvägar – ett populärt utflyktsmål för korvgrillning. FOTO: PRIVAT

Välkommen till en grönare bank

Skogen är en värdefull resurs som råvara för virke, papper och energi. Men den är också viktig för miljön, våra fritidsaktiviteter och den biologiska mångfalden. Skogens olika roller gör att skötseln och förvaltningen kan vara en utmaning för dig som ägare.

Våra experter inom skog, ekonomi och juridik finns här när du behöver oss. Vi hjälper dig med investeringar, generationsskiften och andra frågor som är viktiga för dig, din familj och ditt företag.

Hör gärna av dig så går vi tillsammans igenom hur vi som bank kan hjälpa dig framåt. Du når Joakim Larsson, ansvarig för skog och lantbruk, på telefon 070-739 10 87 eller joakim.larsson@seb.se

– Engagemanget hos konsumenterna för hållbarhet och hållbart brukande är oerhört starkt. De vill ha någon form av bekräftelse på att de gör rätt. Det säger Ulf Johansson, global skogs- och råvaruchef på Ikea i ett samtal om certifiering av skogsbruk.

Text: Malin von Essen

Certifierat skogsbruk stärker trä som material

SKOGSVÄRDEN HAR PRATAT med representanter för två företag – Ikea och Sandåsa Timber – som båda ser certifierat skogsbruk som en förutsättning för att göra affärer på en alltmer miljömedveten global marknad för träprodukter.

Ulf Johansson, global skogs- och råvaruchef på Ikea, lyfter fram urbaniseringen som ett skäl till att skogsbruks-certifiering kan spela en viktig roll på konsumentmarknaderna världen över:

– När konsumenten inte har den självklara kopplingen till skog och skogsägande själv får man sin information från andra håll. Då kan ett certifikat – om det hanteras på rätt sätt – vara en hjälp.

Ikea använder trä från 54 olika länder i sina produkter och i en och samma byrå kan det finnas både svensk, finsk och rysk furu. År 2012 satte Ikea målet att deras råvaruanvändning ska hämtas från ”more sustainable sources” (mer hållbara källor), vilket för närvarande betyder FSC-certifierat eller återvunnet trä. I ett pressmeddelande den 25 januari 2021 meddelar Ikea att målet är nått och att man i sin nya 2030-agenda för skog och trä vill flytta fram positionerna. Ett av flera mål är att ansvarsfullt skogsbruk ska vara global norm 2030.

– Ikeas vision är att skapa en bättre värld för de många människorna. Att vi själva använder ansvarsfullt producerad skogsråvara räcker inte för att rädda planetens skogar – vi måste ha det som norm i världen, säger Ulf Johansson.

”Jag önskar definitivt att alla svenska skogsägare FSC-certifierar sin skog. Våldigt många har redan gjort det och det tackar vi för.”

Ulf Johansson, global skogs- och råvaruchef på Ikea.

Det arbetet handlar bland annat om att föregå med gott exempel, berättar han:

– Vi måste jobba på många fronter för att nå det målet men Ingvar Kamprad lärde oss att ”Det finns inget bättre ledarskap än ett gott exempel”. Att säkerställa att vår egen virkesförbrukning kommer från ett verifierat ansvarsfullt skogsbruk är naturligtvis viktigt för att inspirera andra att göra samma sak så att den certifierade arealen ökar.

Ikea vill också stötta utvecklingen av FSC och andra system så att de är enkla att arbeta med. Ett annat spår är att bygga ny kunskap kring biodiversitet och hållbar markanvändning.

– Här kommer vi att samarbeta med universitet för att stötta forskningsprojekt men också driva mera jordnära projekt tillsammans med våra partners i de delar av världen som har de största utmaningarna. Vår skogsprojektportfölj innehåller idag ett 25-tal skogsprojekt, säger Ulf Johansson.

STEFAN SMEDBERG ÄR säljare på Sandåsa Timber, ett familjeägt sågverksföretag i Södermanland. Han säljer företagets förädlade trävaror till bland annat byggvaruhandel och husfabriker i Sverige och övriga Europa. Han anser att trävarubranschen behöver kunna erbjuda certifierade träprodukter för att på ett ännu bättre sätt möta konkurrensen med andra material som betong, aluminium och plast.

– I takt med ökande miljömedvetenhet bland konsumenterna blir det viktigare för oss att kunna visa att trä är ett miljövänligt alternativ. Kan vi erbjuda våra kunder certifierade

Stefan Smedberg.

av de båda spårbarhetssystemen som är mest efterfrågat varierar beroende på marknad, berättar Stefan Smedberg.

– Vi säljer en del till Holland och där köper man både FSC- och PEFC-certifierade trävaror. Till Danmark levererar vi bara PEFC och till Baltikum och England i stor sett bara FSC.

För Sandåsa har det tidigare varit svårt att få tag på tillräckligt mycket certifierad skogsråvara, men på senare år har utbudet ökat genom att fler skogsägare anslutit sig till PEFC, FSC eller båda systemen.

– De allra flesta av våra leverantörer certifierar sin skog när de får reda på fördelarna. Men vissa leverantörer behöver övertygas om hur viktigt det är att certifiera sin skog och det har vi jobbat med under de senaste åren.

Stefan Smedberg menar att steget från ett skogsbruk som följer svensk skogsvårdslag till certifierat skogsbruk inte är så långt.

– Genom att certifiera sin skog dokumenterar man de naturhänsyn man redan tar och med certifierade produkter stärker vi träanvändandet och konkurrenskraften för trä ännu mer.

IKEA VILL SOM sagt också se fler certifierade skogsägare.

– Jag önskar definitivt att alla svenska skogsägare FSC-certifierar sin skog. Våldigt många har redan gjort det och det tackar vi för – det gör Sverige till ett viktigt råvaruland för Ikea. Och genom att certifiera sig hjälper skogsägare sina affärspartner, till exempel sågverk, att bli mer konkurrenskraftiga, säger Ulf Johansson. ♣

Spårbarhetscertifikat

- För att företag som säljer trävaror ska få använda FSC eller PEFC i sin kommunikation krävs att det företaget kan visa att råvaran kommer från ett PEFC-respektive FSC-certifierat skogsbruk och att leverantörer och tillverkare i hela kedjan från skog till färdig produkt också är spårbarhetscertifierade.
- Sandåsa Timber har spårbarhetscertifikat både från FSC och PEFC.
- Ikea har valt att spårbarhetscertifiera sig enligt FSC men märker inte sina produkter med FSC-logotypen. Istället använder man FSC i annan kommunikation för att bygga förtroende runt Ikeas varumärke. Företaget utvärderar också andra certifierings-system, för tillfället ett system för trädplantager på åkermark (RSB, Round table of sustainable biomass).

”Det blir viktigare för oss att kunna visa att trä är ett miljövänligt alternativ. Kan vi erbjuda våra kunder certifierade varor är det en stor fördel för alla som jobbar med trä.”

varor är det en stor fördel för alla som jobbar med trä, säger han.

Och det är allt fler på Sandåsas marknader som vill köpa FSC- eller PEFC-certifierade produkter.

– Alla större svenska byggvarukedjor är redan, eller håller på att bli spårbarhetscertifierade enligt FSC och/eller PEFC. Byggföretag som Skanska, PEAB och JM efterfrågar också certifierade trävaror för att kunna säga att de bygger miljövänligt. PEFC och FSC är viktiga argument för detta.

På exportmarknaderna ser det likartat ut och vilket

Från skog

till

certifierad vara

Tema: Certifiering 20

Skogen ger oss allt från toalettpapper till trädgårdsmöbler. Men varför är vissa trävaror nästan alltid certifierade medan andra – som plankor på brädgården – är jättesvåra att spåra till sitt ursprung? Lena Dahl, verksamhetschef på FSC Sverige, förklarar hur märkningen går till och tipsar om hur du kan vara med och påverka utvecklingen.

Text: Therese Johansson **Illustration:** Felicia Yllenius

DET FINNS EN stor efterfrågan på produkter som är tillverkade på ett miljövänligt sätt och under goda sociala förhållanden, och i butikerna frontas varor med olika typer av märkningar och certifieringar för att guida konsumenten. I Sverige används två olika certifieringssystem för trä- och pappersprodukter: FSC och PEFC.

– Märkningen av skogsprodukter finns för att man som konsument ska kunna hitta trä- och pappersprodukter som kommer från ett ansvarsfullt skogsbruk som skapar ekonomiska, sociala och miljömässiga fördelar. Det är ett kvitto på att träråvaran i produkten går att spåra tillbaka till sitt ursprung i en hållbart brukad och certifierad skog, förklarar Lena Dahl, verksamhetschef på FSC.

Lena Dahl.

FSC UTVECKLAR STANDARDER, skapar system för kontroll och skyddar sitt varumärke så att konsumenterna ska kunna göra ett tryggt val av produkter från ett ansvarsfullt skogsbruk, förklarar hon.

– Skogscertifiering enligt FSC:s skogsbruksstandard är grunden i vårt system. Men för att märket ska kunna användas på en färdig vara måste även tillverkare och leverantörer vara FSC-certifierade, detta för att säkerställa att träet i slutprodukten verkligen kommer från certifierade skogar. Att träråvaran går att spåra från start till mål, helt enkelt.

MÄRKNINGENS KRAV PÅ att man ska kunna följa träet från skog till färdig produkt kallas för spårbarhetscertifiering. Med det menas att varje företag som bearbetar, förädlar eller handlar med certifierad virkesråvara måste ha ett system för att följa och skilja FSC- eller PEFC-råvara från icke-certifierad råvara.

– Alla företag som är inblandade i produktionen av en produkt måste vara FSC-certifierade för att få märkningen av oss. Vid tillverkningen av till exempel en trämöbel köps ofta komponenter in från olika leverantörer och underleverantörer, och till slut hamnar man rätt många led från skogen. För att kunna hålla koll på att träinnehållet kommer från certifierade skogar måste det vara spårbart i hela tillverkningskedjan. Det är en garanti på att märkningen håller vad den lovar.

I SVERIGE KAN man hitta FSC- och PEFC-märket på allt från trädgårdsmöbler och grillkol till böcker, papper och trycksaker. Dock kan det ibland vara svårare att hitta brädor och plankor från certifierade källor. Enligt Lena Dahl finns det en praktisk förklaring till detta.

– När det gäller till exempel grillkol, som nästan alltid är FSC-märkt, är det en relativt kort kedja mellan trädet och kolet. Grillkolen packas i påsar med FSC-logotypen direkt i fabriken för att sedan skickas till butikerna. Med plankor blir det lite svårare då det idag finns få sågverk som sätter FSC-märket på varje plank. Det innebär att om byggvaruhandeln själv inte är certifierad så försvinner spårbarheten då den FSC-certifierade plankan kan ha blandats med icke-certifierade plankor i butiken, säger Lena Dahl och fortsätter:

– Men det händer mycket på den fronten. Många av de stora byggvarukedjorna har ambitionen eller är redan igång med att certifiera sina butiker, så det kommer förmodligen bli lättare att handla massiva träprodukter som är FSC-märkta framöver.

LENA DAHL SPÅR en ljus framtid för certifierade trä- och pappersprodukter överlag, och menar att fler och fler företag hör av sig och vill använda FSC-märkningen i sin marknadsföring – en indikation på att konsumenterna vill veta att träet i produkter de köper kommer från ansvarsfullt brukade skogar.

– Intresset för hållbarhetsmärkning generellt är stort. De som främst driver utvecklingen är stora företag som till exempel Ikea och Tetra Pak som nästan uteslutande använder certifierad träråvara i sina produkter. Det är förstas en stark indikation på att det är en viktig fråga hos konsumenterna. Men du som privatperson kan också vara med och påverka utvecklingen. Välj i första hand märkta produkter och fråga var träet kommer från i omärkta produkter. Orka vara lite besvärlig – det ger signaler om att intresset finns. Konsumentmakten är stark! 📌

Plantering av korallträd i Mchakama by, Ewrytrina, i sydöstra Tanzania. Man trodde tidigare att korallträdet var utrotat, men efter att några träd hittades vid Mchakama har bybor planterat tusentals plantor och räddat den för framtiden. FOTO: MCDI/TANZANIA

Varsamt skogsbruk bidrar till bevarande av regnskog

I Kilwadistriktet i sydöstra Tanzania bidrar certifiering av skogsbruk till att biologiska värden bevaras samtidigt som lokalsamhällena får möjlighet att utvecklas.

Text: Malin von Essen

MPINGO-TRÄDET, ÄVEN KALLAT African blackwood, är ett av världens mest värdefulla trädslag och Tanzanias nationalträd. Det är mycket hårt och används bland annat till musikinstrument som klarinetter, oboer och piccoloflöjter. Till följd av överexploatering och illegal avverkning bedömdes trädslaget i början av 2000-talet vara utrotningshotat. Det ledde till att Mpingo Conservation & Development Initiative (MCIDI) startade i Kilwadistriktet i sydöstra Tanzania 2004 för att rädda trädslaget och samtidigt förbättra levnadsvillkoren på landsbygden.

Per Larsson, senior rådgivare på WWF Sverige, har tagit del av MCIDI:s arbete på plats.

– Idén är att se till att de lokalsamhällen som lever närmast skogarna får långsiktig brukanderätt till skogen. Genom att ge dem inflytande över hur skogen sköts och rättvist betalt för virket har man skapat en grund för långsiktig skogsförvaltning.

FSC spelar sedan 2009 en central roll för utvecklingen i området. MCIDI fick då ett gruppcertifikat* – det första i sitt slag som delats ut av FSC för naturskogar i Afrika. Enligt MCIDI:s senaste årsrapport ingår 14 lokalsamhällen i sydöstra Tanzania med sammanlagt 180 000 hektar FSC-certifierad skog i certifikatet. Tack vare FSC-certifikatet får man kontakt med världsmarknaden.

– FSC-certifieringen innebär att det blir lättare att sälja virket på en krävande, miljömedveten marknad, säger Per Larsson.

Avskogning är annars ett stort problem för de tropiska skogarna. Eftersom det är mycket lönsamt att omvandla tropisk skog till oljepalmsplantager eller gruvidrift är det viktigt att hitta de drivkrafter som gör att skogen kan få stå kvar.

– Certifieringen löser inte allt men kan bidra till att skapa marknadsvärden som gör att den tropiska naturskogen får stå kvar och brukas lågintensivt. Ett ansvarsfullt skogsbruk med hjälp av FSC-certifierade skogar kan bli ett alternativ till avskogning och degradering till annan markanvändning och går att kombinera med skydd av andra värden, säger Per Larsson.

Han förklarar att brukandet av de tropiska skogarna är ett viktigt komplement till formellt skydd av tropiska skogar genom reservat.

– Det behövs många olika lösningar för att bevara regnskogen. Även om det formella skyddet behövs i landskapet är det varken önskvärt eller realistiskt att skydda alla världens tropiska skogar. Dessutom är det många reservat som finns på pappret som inte finns i verkligheten, så det är inte säkert att det är effektivt att skydda skogen genom reservat, säger han.

MCIDI:S ARBETE I Tanzania och det faktum att skogen certifieras enligt FSC betyder mycket för bevarandet av biologisk mångfald i ett av världens viktigaste tropiska regnskogsområden. Dessutom bidrar FSC-certifieringen till att lokalbefolkningens rättigheter stärks och respekteras.

”FSC-certifieringen innebär att det blir lättare att sälja virket på en krävande, miljömedveten marknad”

Per Larsson. FOTO: WWF

– I många delar av världen finns många nyttjanderättigheter till skogen. FSC bygger på att den som brukar skogen respekterar lokalsamhällen och ursprungsbefolkningar. FSC bidrar starkt till att hjälpa lokalsamhällen bruka skogen själva eller påverka hur skogen ska brukas, fortsätter han.

FSC är också viktigt för dem som arbetar i skogen, eftersom goda arbetsförhållande villkoras.

– Det finns bra arbetsmiljöregler på pappret i många länder, men ofta är lagefterlevnaden mycket dålig. Ett system som FSC bidrar till att uppmärksamma och korrigerar detta.

FSC BILDADES URSPRUNLIGEN med ett starkt fokus på de tropiska skogarna. Att få dem certifierade har varit en utmaning och bara en liten andel är idag certifierad, men enligt Per Larsson går utvecklingen framåt.

– FSC innebär ett verktyg för att utveckla ett skogsbruk som uppfyller miljö-, sociala och ekonomiska krav. Det gör att man kan få kontakt med virkesmarknader och få ut ett värde av de värdefulla trädslagen – ett värde som är mångfalt högre för samhället än till exempel illegal avverkning som fortfarande är mycket vanligt i många länder.

– Dessutom kan man med en välorganiserad skogsförvaltning ofta också motverka tjuvjakt, vilket har ett stort värde för regnskogens hotade djurarter, avslutar Per Larsson. 🌱

* Certifiering via ett gruppcertifikat kan göra det enklare för mindre skogsägare att delta i FSC.

En stor del av det administrativa arbetet sköts av den som ansvarar för gruppcertifikatet.

Ett mobilt sågverk sågar trädslaget Mninga (*Pterocarpus angolensis*) – ett vackert och värdefullt virke. Sågverket skapar mervärden för byskogsbruket.

FOTO: MCIDI/TANZANIA

Virkeskrönika

Pontus Larsson, produktions- och virkeschef på Skogssällskapet

”Vi går en ljus men osäker tid till mötes”

I JANUARI SKREV JAG en krönika med rubriken ”Pandemi som blev till sågverkseufori” (som du kan läsa på Skogssällskapetets webb) och som sammanfattade det extremt annorlunda året 2020. Den dystra prognosen när pandemin eskalerade fick en oväntad vändning när efterfrågan på sågade trävaror steg dramatiskt under andra kvartalet 2020. Att efterfrågan ökade så kraftigt hängde samman med ett ökat intresse för att renovera och bygga hemma, när fler tvingades till hemarbete och sommarens resor blev inställda. Samtidigt blev producenterna av tryck- och tidningspapper de stora förlorarna, när minskat resande och nedstängda samhällen gjorde att försäljningen av bland annat tidningar gick ned. Det här är ingen ny trend, men under pandemin eskalerade nedgången.

NU ÄR VI inne i 2021 och efterfrågan på sågade trävaror kommer med stor sannolikhet att hålla i sig första halvåret. Ett orosmoln har varit avsättningen av biprodukter, såsom bark och sågspån, där lagernivåerna varit höga efter det varma 2020. Även hos massabruken är lagren stora, bland annat som en följd av tvingande avverkningar kopplat till barkborreangreppen.

Kylan, som slog till i januari, har i alla fall hjälpt till att minska lagren något. Efterfrågan på bränsle ökade, samtidigt som sågverken sänkte produktions-takten som en effekt av det kalla vädret.

Den starka efterfrågan på sågade trävaror leder till en hög efterfrågan på timmer. Det har i sin tur gett prishöjningar på timmer både i Götaland och Svealand och prisnivåerna är på god väg att passera toppåret 2018.

Den tuffa situationen för framförallt tidnings- och tryckpappersproducenter fortsätter att vara utmanande. Ljusare ser det ut för de produkter som används till förpackningar och kartong, i och med att handeln över nätet har ökat under pandemin. Det gäller också för Kina, som är en viktig marknad för massaproducenterna.

TROTS PANDEMINSER marknadsläget för produkter från skogen förvånansvärt bra ut. Räntan har lämnats oförändrad och vaccinationerna pågår, vilket ger en märklig känsla av att vi går ur en pandemi och in i en ännu starkare konjunktur än innan.

Framtiden som väntar runt hörnet ser osäker ut och är högst svårbedömd, men den känns ändå klart ljusare än vi vågade hoppas för ett år sedan. 🍀

”Trots pandemin ser marknadsläget för produkter från skogen förvånansvärt bra ut”

FOTO: FELICIA VLENIUS

Karin Ågren. FOTO: SKOGFORSK

Livscykelanalyser ska ge en samlad bild av skogsbrukets miljöpåverkan

Med hjälp av livscykelanalyser kan vi lättare redogöra för effekterna av att byta ut fossila produkter till skogsprodukter – och förhoppningsvis få ökad kunskap om skogens värde. Vi har pratat med Karin Ågren på Skogforsk om hennes forskningsprojekt, som Skogssällskapet har varit med och finansierat.

Text: Elsa Sjögren

Berätta om ditt forskningsprojekt!

– Det handlar i stort om livscykelanalyser (LCA) av skogens produkter. En livscykelanalys ger en bild av den totala miljöpåverkan som en produkt har under sin livstid. Inom det här projektet har vi arbetat mot att utveckla beräkningar för livscykelanalyser inom den skogliga sektorn. Vi började med att kartlägga tidigare tillvägagångssätt för att dra lärdomar av vad andra har gjort. Sedan har vi arbetat med att ta fram underlagsdata och utveckla beräkningsmetodik. Vi vill få fram en samlad bild av den miljöpåverkan som dagens skogsbruk står för.

Berätta om bakgrunden till projektet!

– När jag skrev min forskningsansökan fanns det ingen gemensam metodik för hur en livscykelanalys av skogsråvara skulle göras. Aktörer inom branschen räknade delvis på olika sätt och vi på Skogforsk identifierade detta som ett område där vi behövde utvecklas. Syftet var att arbeta för en gemensam metodik och förstå vilka utmaningar det innebär och vilka krav det ställer på datainsamlingen.

På vilket sätt kan din forskning komma skogsägare till nytta?

– Vi kan med hjälp av livscykelanalyser analysera och redogöra för miljöeffekterna

av att till exempel ersätta fossila produkter med skogsprodukter. Det gör att vi får en ökad förståelse och kunskap om skogsprodukterna och skogens värde i allmänhet vilket även gynnar skogsägarna. Produkter som kommer från skogen måste få kosta, och om man kan visa en tydlig klimatnytta så kanske konsumenterna är beredda att betala lite mer för det. Skog är förstås mer än produktion av en råvara, så att studera livscykelanalyser visar inte hela bilden – men vi får en pusselbit att ta ställning till.

Om man ser till livscykelanalys i skogsbruket, på vilket sätt kan skogsägare vara med och bidra till ett mer hållbart samhälle?

– Det är hos skogsägarna som arbetet med skogen och skogsråvarorna tar sin början. Hur ska vi förvalta våra skogar på bästa sätt? Vad vill vi få ut av skogen? Vilka värden är vi ute efter? Vi pratar mycket om kolbildnings- och substitutionseffek-

”Det är hos skogsägarna som arbetet med skogen och skogsråvarorna tar sin början.”

ter eftersom det går att räkna på, men det finns också andra värden i skogen. Biologisk mångfald är till exempel en viktig del av helheten. Slutsatsen blir att alla vill förstå hur vi ska förvalta skogen bäst för de mål vi vill uppnå, vilket är olika för olika skogsägare. Livscykelanalysen är ett steg på vägen mot ökad kunskap om skogens olika värden.

Projektet avslutades i januari. Vilka slutsatser har ni kunnat dra?

– Vi har kartlagt vilka data som har betydelse vid sammanställningen av en livscykelanalys, och ökat vår förståelse för hur dessa data påverkar resultatet. Vi har studerat två kolflöden inom skogsbruket: det fossila, det vill säga de utsläpp som framförallt orsakas av skogsbruksmaskiner och transporter, och det biogena, det vill säga det kolflöde som sker genom upptag av kol i växande träd och utsläpp genom nedbrytning av restprodukter. I vidare beräkningar är det viktigt att beakta hur man väljer att använda biomassan, eftersom det avgör hur mycket av det inlagrade biogena kolet som bidrar till långtidslagring i produkter. Inom skogsbruket är det transporterna som orsakar de största fossila utsläppen, därefter kommer skogsbruksmaskinerna när de avverkar, skotar och markbereder. ♻️

Skogsägarskolan

REDAKTÖR: Malin Letser VAD VILL DU VETA MER OM? Mejla redaktionen@skogssallskapet.se

Anlägg en
faunadepå

Anlägg en faunadepå och gynna mångfalden – så gör du

En gammal skräpig vedhög eller ett paradiset för insekter och andra smådjur? Det senare, såklart! En faunadepå gynnar den biologiska mångfalden och är en konkret naturvårdande insats som du som skogsägare lätt kan fixa själv. Mats Jonsell, lektor i skogsentomologi (dvs skogens insekter) vid Sveriges lantbruksuniversitet, guidar till hur du kan tänka när du anlägger din faunadepå.

Text: Therese Johansson **Foto:** Ulrika Lagerlöf

> VAD ÄR SYFTET MED EN FAUNADEPÅ?

– Tusentals arter, främst insekter, mossor, lavar och svampar, är beroende av död ved för sin överlevnad. I dagens rationellt brukade skogslandskap är dock död ved en bristvara. Genom att anlägga en faunadepå, alltså utplacerade högar med stockar, stubbar och grenar, kan du som skogsägare skapa livsmiljöer för många arter i skog och mark. Det bästa är förstås om skogen naturligt får skapa den döda veden. Men ibland är man tvungen att skapa den genom att fälla träd som annars skulle fått stå kvar. Syftet kan också vara att visa allt som lever i den döda veden. I båda fallen kan en faunadepå vara helt rätt.

VILKA ARTER GYNNAS?

– Faunadepåer är särskilt värdefulla för vedlevande insekter som till exempel långhorningar och ekoxbaggar. Bristen på död ved och gamla träd är orsaken till att många arter i de svenska skogarna minskat och är hotade. Genom att anlägga en faunadepå kan du hjälpa dem på traven och skapa miljöer där de kan lägga ägg och föröka sig. När de kläcks ut blir det hål i veden som sedan utnyttjas av bin och rosvsteklar som använder dem som bon – och insektslivet lockar i sin tur till sig hackspettar och mesar som söker föda. Dessutom kan faunadepåerna utgöra vinterbostad och gömsle åt till exempel igelkottar och fladdermöss.

VILKA TRÄDSLAG BÖR JAG ANVÄNDA?

– Stora, gamla ihåliga träd med sprickor och hål är otroligt värdefulla för vedorganismer. De träden ska helst få stå kvar, men om man av någon anledning måste plocka ner dem kan alla de djur som finns i dem utvecklas om virket läggs i en faunadepå. En måttstock är att ju grövre ved desto fler ovanliga arter, men även grenved och kvistar kommer att utnyttjas om det erbjuds. De trädslag som är vanligast i trakten kommer förmodligen dra till sig flest arter – och de som är speciella för just din trakt kanske innehåller de ovanligaste arterna.

HUR SKA JAG TÄNKA KRING PLACERING?

– Tänk på spridningsavståndet och lägg faunadepån någorlunda nära intill där du tror att de arter som kan utnyttja veden

”De kan uppfattas som skräpiga av allmänheten, därför kan det vara en bra idé att sätta upp en informationsskylt i anslutning till faunadepåerna där syfte och funktion förklaras.”

Mats Jonsell, entomolog vid SLU

finns. Har du till exempel ädellövsgrenar lägger du dem i närheten av lövträdsskog. Vill du nå den pedagogiska effekten ska du anlägga faunadepån där folk kan se den, för att visa att den här veden har ett stort värde för mångfalden. De kan uppfattas som skräpiga av allmänheten, därför kan det vara en bra idé att sätta upp en informationsskylt i anslutning till faunadepåerna där syfte och funktion förklaras. En annan sak att tänka på är att faunadepån inte ska vara i vägen för det praktiska skogsbruket – det vore synd om det kommer en markberedningsmaskin och kör över den. Den får inte heller hindra betesdjur från att beta.

HAR RIKTNING/VÄDERSTRECK NÅGON BETYDELSE?

– Faunadepån lockar till sig olika arter beroende på om man lägger veden i soligt eller skuggigt läge. Många insekter, till exempel praktbaggar, gillar solvarma miljöer. Där kan man tänka sig en sydlänt skogsbacke där det är lite glest mellan träden så att solstrålarna når in hyfsat bra hela dagen. Placerar du faunadepån i skuggan kommer förmodligen färre, men framförallt andra, insekter till veden. Ett exempel är cinnoberbaggen – en art som är rödlistad och klassad som starkt hotad.

HUR SKÖTER JAG OM MIN FAUNADEPÅ?

– Den sköter sig i princip själv. Det du kan göra är att röja lite runt den om det kommer upp sly som skuggar. Man kan också fylla på med ny ved då stockar i olika förmultningsstadier används av helt olika arter. De som vill ha färsk ved måste ständigt ha påfyllning om de ska bo kvar. När stocken mjuknar tar andra arter över – och så fortsätter kretsloppet ända tills stocken försvunnit helt. ♣

Sätt upp en skylt! FOTO: WIKIPEDIA

Vad är en faunadepå?

> EN FAUNADEPÅ ÄR en utplacerad hög med stockar, stubbar eller grenar som skapas med syftet att stärka den biologiska mångfalden. Hotade arter som är beroende av död ved får en chans att överleva och sprida sig i omgivningarna. Faunadepåer är inte bara positiva för insekter, mossor och svampar – de kan också utgöra attraktiva bomiljöer för till exempel igelkottar och fladdermöss. En ökad insektsfauna gynnar även fågellivet.

B Posttidning

Avsändare
Skogssällskapet
Box 11374
404 28 Göteborg

Returadress
Skogssällskapet
Ulls väg 29 A
756 51 Uppsala

Ett enklare och rikare skogsägande

Vi hjälper dig att utveckla din skogsfastighet. Med oss som skogsförvaltare blir det enklare och mer lönsamt att äga skog.

Vill du att vi
kontaktar dig?
[skogssallskapet.se/
bli-kontaktad](https://skogssallskapet.se/bli-kontaktad)

